

Адзін і той жа выклічнік можа выражаць розныя, часам супрацьлеглыя пачуцці. Напрыклад:
В Е Р А Ч К А (*спалохалася за бабу*). Бабуся! Ну што ты?.. **О!** Дайка твой пульс. (*Бярэ руку бабусі і падлічвае пульс.*) Ну вось! Дзевяноста шэсць. **Ах**, бабуся ты, бабуся. Ці ж так можна хвалявацца?.. [4, с. 195]

У прыведзеным прыкладзе пярэратыўны выклічнік **ах** выражае пачуццё сполаху і жалю.

А р ы н а Р а д з і в о н а ў н а. **Ах**, ты шчодрая мая! **Ах**, ты душэўная мая! [4, с. 192].

Тут меліратыўны выклічнік **ах** выражае пачуццё захаплення.

Выклічнік часта выкарыстоўваецца пісьменнікам як сродак стварэння вобраза персанажа, прычым чаго можа стаць урывак з трагікамедыі “Трыбунал”.

Н а д з е я. Насцю сустрэла. У слязах, бедная, уся.

П а л і н а. А ёй чаго? Тыдзень як муж вярнуўся з палону. Хай цешыцца. Худзючыць толькі. Дык адкарміць можна.

Н а д з е я. Памрэ, відаць, чалавек яе.

П а л і н а. Ад чаго ета раптам?

Н а д з е я. Нагу параненую адмарозіў ён. А цяпер нібы антонаў агонь прывідуўся.

П а л і н а. Ну во – нацешылася баба. (*Уздыхнула.*) **Ай-яй-яй-яй-яй!**... [4, с. 345].

Выклічнік **ай-яй-яй-яй-яй** у прыведзеным дыялогу выражае боль, перажыванне Паліны за лёс няшчасных людзей.

Ц я р э ш к а. А цяпер хоць у прэзідыумах пакарасуюся.

П а л і н а. Якіх прэзідыумах? Пры немцах? Бацохны! Век ім пражыла, а не ведала, што ён можа во так... **Ай-яй-яй-яй!**.. Што з ім сталася?! [4, с. 362].

Выклічнік **ай-яй-яй-яй** у гэтым выпадку выражае здзіўленне Паліны, яе папрок Цярэшку за тое, што ён стаў старацам пры немцах.

З дапамогай выклічніка **ого** Цярэшка выказвае здзіўленне, дае высокую ацэнку самому сабе.

Ц я р э ш к а. (*горача*). ... Усе мяне будуць сьмехаць! Я, брат!.. Ты не глядзі, што я... А калі возьмуся, дык... **Ого-го!** Яшчэ танцаваць будуць перада мной.

П а л і н а. **Ай-яй-яй-яй-яй**, страхоцце жэс! **Божухна мой!** Спасі і памілуй! **Ой-ёй-ёй-ёй!**.. [4, с. 351].

Выклічнікі **ай-яй-яй-яй-яй**, **божухна мой**, **ой-ёй-ёй-ёй**, ужытыя ў блізкім кантэксце, указваюць на самую высокую ступень перажывання ілічнай усіх складаных пачуццяў, якія “вірыліся” ў душы гераіні. Пачуццяў так многа, што іх цяжка былі азіць.

Аналізуючы выкарыстанне выклічнікаў у творах А. Макаёнка, нельга было не звярнуць увагу на фінал п’есы “Трыбунал”.

Ц я р э ш к а. Сын! Сын-сымо-ой! Ва-а-лодзька-а-ах-ах-ах-ах-ах!!! [4, с. 382].

Выклічнік **ах** мнагавызначны і можа ўжываецца пры перадачы захаплення, здзіўлення, сполаху; можа перадаваць пачуццё вяржы, гора, а таксама гневу і абурэння. Менавіта ўсе, без выключэнняў, пачуцці “раздзіралі” душу галоўнага героя трагікамедыі “Трыбунал” Цярэшкі, калі “раптам аглушальны выбух скалануў усё навколле. Зазвінелі шыбы. І наступіла ціша!” [3, с. 382].

Эмацыянальнаыя выклічнікі дапамагаюць выразіць эмоцыі настолькі моцныя, што для іх апісання нават не хопіць паўназначных слоў, каб адлюстраваць шчырасць думак персанажаў, даць ацэнку пэўнай асобе праз яе маўленчую характарыстыку, зрабіць апісаную карціну вобразнай, экспрэсіўнай, насычанай эмоцыямі і пачуццямі.

Літаратура

1. Сучасная беларуская літаратурная мова : марфалогія / пад агульнай рэдакцыяй М. С. Яўневіча. – Мінск : Выд. Ул. М. Скакун, 1997. – 288 с.
2. Современный русский литературный язык : учебное пособие / В. Д. Стариченок [и др.] ; под ред. В. Д. Стариченка. – Минск : Вышэйшая школа, 2012. – 591 с.
3. Макаёнак, А. Збор твораў : у 2 т. / А. Макаёнак. – Мінск : Мастацкая літаратура, 1980. – Т. 1. – 384 с.
4. Макаёнак, А. Збор твораў : у 2 т. / А. Макаёнак. – Мінск : Мастацкая літаратура, 1980. – Т. 2. – 376 с.